

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

МА Софије Перовић

**„Развој антихероја од егзистенцијалистичког позоришта до театра апсурда
(Жан-Пол Сартр, Албер Ками, Самјуел Бекет и Ежен Јонеско)“**

1. ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Датум и орган који је именовео Комисију:

Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду,
на својој седници 19. априла 2017. године

Састав комисије:

1. Ментор: Др Милица Винавер-Ковић, доцент, Филолошки факултет
Универзитета у Београду
Ужа научна област: романистика
Датум избора у звање: 16.4.2013.
2. Др Марија Џунић-Дрињаковић, ванредни професор, Економски
факултет Универзитета у Београду
Ужа научна област: романистика
Датум избора у звање: 24.12.2013.
3. Др Биљана Тешановић, доцент, Филолошко-уметнички факултет
Универзитета у Крагујевцу
Ужа научна област: Француска књижевност и култура
Датум избора у звање: 10. 07. 2013.

2. ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

- 1) Име, име једног родитеља, презиме
Софија (Велимир) Перовић
- 2) Датум рођења, општина, република
13. 11. 1985, Београд, Србија;
- 3) Датум одбране, место, и назив мастер рада
1. 11. 2010, Филолошки факултет Универзитета у Београду, „La liberté et la responsabilité dans l’oeuvre dramatique de Jean-Paul Sartre (*Huis clos, Les Mouches et Les Mains sales*)“

3. НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Развој антихероја од егзистенцијалистичког позоришта до театра апсурда (Жан-Пол Сартр, Албер Ками, Самјуел Бекет и Ежен Јонеско)

4. ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација „Развој антихероја од егзистенцијалистичког позоришта до театра апсурда (Жан-Пол Сартр, Албер Ками, Самјуел Бекет и Ежен Јонеско)“, из пера кандидаткиње Софије Перовић, обухвата резиме на српском и енглеском језику, садржај, 225 страна текста, 11 страна библиографије, прилоге (фотографије са одговарајућих позоришних представа и плакате), те кандидаткињину биографију.

Дисертација садржи седам поглавља: 1. Увод (стр. 1-20); 2. Рођење антихероја из филозофије егзистенцијализма (стр. 21-56); 3. Антихерој у ситуацијама (стр. 57-118); 4. Антихерој – јунак свог доба (стр. 119-178); 5. Етапе у развојном путу антихероја (стр. 179-223); 6. Антихерој данас (стр. 224-231); 7. Закључак (стр. 232-238). Свако поглавље даље је прегледно подељено на неколико потпоглавља, у циљу научне демонстрације. Библиографија (стр. 239-249) приложена на крају рада садржи примарну литературу састављену од тридесет и једног позоришног дела четворице аутора (шест Бекетових комада, једанаест Јонескових, пет Камијевих и девет Сартрових) и њихових аутопоетичких текстова и есеја, те секундарну литературу која није разврстана по категоријама.

5. ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација Софије Перовић темељи се на добром познавању веома обимног корпуса који је кандидаткиња одабрала за демонстрацију своје поставке о развоју антихероја у француском (углавном) послератном позоришту. Разуђеност корпуса, продубљеност поетичких и филозофских поставки појединих аутора, као и богатство досадашњих критичких тумачења одабраних дела у многоме су одредили кандидаткињин приступ. У средишту испитивања налазе се главни ликови значајних и много извођених комада поменуте четворице аутора на француској, али и светској позоришној сцени, насталих од четрдесетих до седамдесетих година 20. века. Ти се ликови анализирају онако како су дати у типичним ситуацијама и по карактеристичним одликама, како би се показало да се у свој њиховој разноликости може пратити извесна развојна тенденција. Највећа тешкоћа лежала је у доказивању почетне поставке да је не само у театру апсурда (што је широко прихваћен став), него и у егзистенцијалистичком позоришту реч о антихероју. Кандидаткиња се у том погледу ослонила и на одређења антихероја у наративној прози, повлачећи паралеле и између наративних и драмских текстова изабраних аутора. У великој се мери служила критичком литературом англосаксонске и француске провенијенције. Дисертација је написана јасним стилем. Мора се запазити да је аргументација у појединим потпоглављима развијена мозаички, а не доследно и у пуном смислу линеарно (кандидаткиња се често у даљим поглављима враћа на теме већ покренуте, али не сасвим обрађене у претходном излагању).

Кандидаткиња је свом истраживању поставила један главни циљ, и успела је да га испуни: да најпре прецизно одреди шта се подразумева под појмом антихероја у књижевности 20. века и шта она под тим подразумева, а затим да покаже да се у корпусу који је одабрала оправдано може применити та категорија, и на дела за која то до сада није било уобичајено.

Њена се метода састојала у детаљном ишчитавању појединих сцена узетих из огромног корпуса, било да их је узимала самостално у оквиру опуса једног писца, или да их је корисно сучељавала са сродним или опозитним елементима које је проналазила у опусу друге тројице драмских аутора.

Испитивање је организовала у седам поглавља. У Уводу се објашњава избор корпуса, скицира се историјат егзистенцијализма, дефинишу кључни појмови као што су егзистенцијалистичко позориште, театар апсурда и синоними тог термина, јунак, антихерој, главне теме ових филозофских и искуствених преокупација које карактеришу период почев од четрдесетих година 20. века,

објашњава се историјски, политички и филозофски контекст у коме се јављају итд. Посебно је детаљан увид који се даје у историјат књижевног јунака, од грчке митологије до данас. Кандидаткиња се позива на радове М. Еслина, А. Хинчлифа, И. Комбс, Ж. Броајеа, О. Гота, А. Милера, Саразака, В. Бромберта, С. Томовића, Н. Милошевића, М.-К. Ибер и других. Убедљиво се објашњава потреба предузетог истраживања, односно одабира корпуса и приступа, мимо популарности писаца и дела која су у њега уврштена. Најзад, даје се преглед до сада обављених истраживања о сродним темама и одабраним писцима, како у Француској и у англофоним земљама, тако и код нас.

У другом поглављу кандидаткиња најпре резимира егзистенцијалистичке филозофске поставке и околности њиховог настанка, позивајући се на релевантне студије, као и текстове самих одабраних егзистенцијалиста Сартра и Камија. У другом одељку овог поглавља пружа увид у театарски опус четворице аутора, те резимира њихове омиљене теме и одлике њихових одабраних комада (нпр. *Муве, Иза затворених врата, Несахрањени мртваци, Заточеници из Алтоне, Блудница достојна поштовања, Прљаве руке, Ђаво и господ Бог* – за Сартра; *Калигула, Опсадно стање, Праведници* за Камија; *Жак или покорност, Будућност је у јајима, Ђелава певачица, Краљ умире, Час, Лудило удвоје* за Јонеска; *Срећни дани, Крај партије, Чекајући Годоа* за Бекета.

Треће поглавље резимира Сартрове ставове у *Позоришту ситуација*, а затим анализира ситуације у које су Сартр и Ками постављали своје позоришне јунаке, не би ли се показало да је заправо реч о антихеројима. Призма кроз коју се пропушта корпус одређена је појмовима трагања за идентитетом, слободног човека, побуњеног човека.

У четвртном поглављу доводе се у везу конкретна историјско-политичка ситуација у којој настају речене филозофске поставке и сами комади, с једне стране, и књижевно-театарско оваплоћење тих појава кроз карактеристике главних јунака, који не носе херојске одлике. Кандидаткиња се придружује становишту да је историјски контекст условио потребу публике да на позоришној сцени види новог јунака који ће бити „одраз њихових дилема и размишљања“. Стога ти нови јунаци трагају за смислом живота (III.2), негују специфичан однос према смрти (III.3), отуђени су (III.5; разматра се посебно недостатак комуникације и ћутање света, насиље као манифестација отуђености), а слика Европе која се посредно даје кроз комаде у сагласју је код свих одабраних аутора (III.4). Ово поглавље уводи у хоризонт још неке њихове комаде, нудећи заиста подробне и многобројне анализе

карактеристичних сцена, које врло основано доводи једне с другима у везу и закључује о постепеној метаморфози фигуре главног јунака од четрдесетих година 20. века наовамо.

У петом одељку ове дисертације кандидаткиња издваја јунакове „развојне фазе“ које је препознала и организовала у следеће целине: а) од хероја до антихероја, б) од митског јунака до безименог антихероја, в) антихерој у клопци слободе и г) антихерој и отуђеност. Посебно се бави поређењем античке трагедије и мита са јунацима двадесетовековног позоришта, за које опет закључује да су антихероји. У сврху демонстрације, кандидаткиња се, између осталог, служи помало проблематичном, тј. симплификованом поларизацијом јунака и антијунака, а анализе понекад остају уопштене или тек назначене; с друге стране, за сваку је похвалу њен напор да солидно историјски конекстуализује књижевне и позоришне феномене.

Шесто поглавље пружа увид у приказивање антихероја, тј. већ анализираних комада, на савременој позоришној сцени, са исказаном намером да провери да ли је „антихерој био слика и прилика друштва и човека непосредно после Другог светског рата“ или публика у њему још „проналаз[и] сопствене дилеме“. На жалост, овај одељак само овлашно преставља нека од новијих тумачења ових комада (Сартрове *Муве* 2012. у Дижону, *Иза затворених врата* 2015. у Паризу или 2008. у Ванкуверу, Камијев *Неспоразум* 2011. у Београду, итд.), без амбиције да пружи сопствену анализу, задржавајући се претежно на редитељским програмским коментарима. На тај начин, на важно питање да ли сартровски, камијевски или бекетовски антихерој и даље функционише на исти начин у односу с публиком (сама је кандидаткиња поставила тезу о идентификацији као изворном механизму рецепције ових комада), поглавље заправо не даје никакав одговор. Најзад, закључак сумира резултате претходних поглавља.

6. РАДОВИ ОБЈАВЉЕНИ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Perović, Sofija, „L’Espace théâtral dans *Huis clos* de Jean-Paul Sartre et dans *Le Visiteur* d’Éric-Emmanuel Schmitt“ in : *Les Études françaises aujourd’hui: La représentation de l’espace dans les littératures française et francophone*. Beograd, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, Društvo za kulturnu saradnju Srbija – Francuska, 2012, 137-146.

2. Perović, Sofija, „L’Image de l’Europe dans *Le Malentendu* d’Albert Camus“ u: *Les Études françaises aujourd’hui : de la pensée à son expression*, *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, specijalno izdanje, XXXVIII-3, Novi Sad, Filozofski fakultet,

2013, 48-57.

3. Perović, Sofija, „Potraga za identitetom u Sartrovoj drami *Muve* i Kamijevoj drami *Nesporazum*“ u: *Zbornik radova Prvog međunarodnog interdisciplinarnog skupa mladih naučnika društvenih i humanističkih nauka „Konteksti*“, Novi Sad, Filozofski fakultet, 2014, 583-591.

4. Перовић, Софија, „Симболистичка драматургија: Dina Mancheva, *La Dramaturgie symboliste de l'Ouest à l'Est européen*, Paris, L'Harmattan, 2013“, *Филолошки преглед*, Београд, Филолошки факултет, 2015, 151-156.

7. ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Испитивања обимне позоришне продукције Жан-Пола Сартра, Албера Камија, Самјуела Бекета и Ежена Јонеска, обављена са становишта карактеризације главног јунака у светлу филозофских поставки ратног и поратног егзистенцијализма, те филозофије апсурда, довела су кандидаткињу до закључка да се главни ликови тих позоришних комада могу одредити као антихероји, онако како је појам антихероја образложен у критичкој литератури. Ове анализе се донекле придружују налазима ранијих истраживача, али се кандидаткиња труди да њима отвори и нова, шира питања и перспективе.

По својим резултатима и утемељеним закључцима, дисертација МА Софије Перовић доказала је могућност оригиналног сагледавања овог обимног скупа дела, која су иначе много проучавана, али ретко сакупљена заједно у један истраживачки корпус. Дисертација је у целини коректно изведена, а местимични пропусти и понављања не умањују битно њене резултате. Кандидаткиња је дошла до свежих увида, лепих и суптилних тумачења појединих сцена овог корпуса.

8. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Кандидаткиња је свој аналитички поступак спровела јасно и логичким редом, с тим што је аргументација у појединим потпоглављима развијена мозаички, а има и доста понављања већ изнетих података и ставова. Дошла је до лепих и нових увида у поједине аспекте позоришног опуса четворице одабраних драмских писаца, увек имајући на уму досадашње књижевнонаучне резултате. Своје закључке је изложила прегледним, понекад готово публицистичким стилем.

9. ПРЕДЛОГ

На основу свега изложеног, сматрамо да је Софија Перовић обрадом теме под насловом „Развој антихероја од егзистенцијалистичког позоришта до театра апсурда (Жан-Пол Сартр, Албер Ками, Самјуел Бекет и Ежен Јонеско“) сачинила прихваљиво научно дело, које даје својеврстан допринос француским студијама у Србији, а посебно студијама француске књижевности 20.века. Због тога предлажемо Наставно-научном већу Филолошког факултета да ову докторску дисертацију прихвати, а кандидаткињи одобри приступ усменој одбрани рада.

У Београду, 27. априла 2017. године

др Милица Винавер-Ковић, доцент

др Марија Цунић-Дрињаковић, ванредни професор

др Биљана Тешановић, доцент